

Обласна бібліотека: з чого все починалося

Цей розкішний старовинний будинок добре знаний чернігівцями та гостями міста, адже в ньому розміщена обласна універсальна наукова бібліотека імені Володимира Короленка. Найбільша книгозбірня області, храм, де народжується і зберігається духовність.

Разом з поколіннями своїх читачів бібліотека пройшла шлях від невеличкої газетної читальні до інформаційного центру. Позаду понад 140 років роботи. А з чого все починалося?

Чернігів 70-х років XIX століття – невеличке, тихе, хоч і губернське місто. Його населення 16 тисяч чоловік. Більшість становили міщани. Промисловість нараховувала всього 111 робітників. Лавки, трактири.

Культурне життя містян обмежувалося відвідуванням театру. Публічної бібліотеки не було.

Говорить Людмила Студьонова, бібліограф-краєзнавець: «Одного разу наше ліберальне земство зібралось на квартирі художника Івана Григоровича Рашевського і говорило на тему, що треба якусь книгарню завести. Таку, щоб могли всі туди ходити, читати. Щоб були не тільки телеграми, не тільки газети, а й книжки. І ось так зародилася ідея створити громадську бібліотеку. На той час губернатором був Михайло Петрович Дараган. До нього була направлена делегація земських статистиків, а земство мало ліберальне крило, і от якраз представники цього ліберального крила прийшли до Дарагана і говорили, що треба створити громадську бібліотеку. Він звернувся з проханням до міністра внутрішніх справ. Такий був тоді порядок, щоб таку бібліотеку дозволили відкрити. І це дозволили».

Таким чином 28 березня 1877 року в Чернігові відкрили громадську бібліотеку. А чому саме громадську?

Людмила Студьонова: «Держава не давала жодних коштів на її утримання. Був затверджений статут, який був підписаний відповідними органами у Петербурзі, що за те, що відбувається у бібліотеці, за все майно, за книжки, відповідають ті люди, які її створили. І потім вони звітують перед тими людьми, хто їм виплачував субсидії на утримання бібліотеки. Відбулися збори у Чернігові. На ці збори прийшло понад 30 людей. Хоча потім стало відомо, що засновниками бібліотеки були 51 людина. Головою цих зборів товариство обрало Олександра Павловича Карпинського – відомого лікаря і земського діяча. Секретарем зборів була Софія Федорівна Русова».

Головою правління став Петро Червінський. Посаду завідувача закладу отримав Іван Дроздов. У різні роки членами правління були відомі письменники, вчені, громадські діячі – Микола Вороний, Олександр Русов, Борис Грінченко, Михайло Коцюбинський.

Спочатку бібліотека працювала, як газетна читальня. І для неї виділили приміщення на 1-му поверсі губернської земської управи. Нині це будинок обласної державної адміністрації.

З початком формування книж-

Після удару російських агресорів

кового фонду під тиском громадськості міська влада надала окрему кам'яну будівлю парафіяльної школи, що на розі вулиць Гонча та Преображенська.

Фонди громадської бібліотеки формувалися за рахунок пожертвувань самих засновників, загалом громадських діячів. На кінець першого року роботи заклад мав уже 564 книжки.

Художник Іван Рашевський подарував бібліотеці картину з власної колекції. Від її реалізації надійшло 400 карбованців. Під час перебування у Чернігові композитор Микола Лисенко і актриса Марія Заньковецька влаштували літературно-мистецькі вечори. Виручені кошти вони передали правлінню бібліотеки.

Людмила Студьонова: «Олександр Амфіанович Тишинський, який також входив до числа засновників бібліотеки, віддав фонду свою власну бібліотеку».

Ілля Шраг, відомий юрист, депутат першої Державної думи, запропонував україномовні видання внести до каталогу книг і взяв активну участь у складанні такого списку. У 1905 році за безпосередньою допомогою Віри Устимівни Коцюбинської, яка на той час завідувала бібліотекою, склали та видали каталог книг чернігівської громадської бібліотеки. Він зберігся до наших днів.

Бібліотека об'єднала навколо себе прогресивно налаштовану інтелігенцію. Організовували народні читання, публічні лекції, концерти, направлені проти царського режиму. Звичайно, це викликало невдоволення місцевої влади. І в 1909 році бібліотеку закрили. Але через рік відкрили під новою назвою – Чернігівська міська бібліотека. Вона кілька разів змінювала своє помешкання – від приватного будинку до приміщення ломбарду.

Людмила Студьонова: «Як розвивалися події з бібліотекою після революції 1917-го року, важ-

ко сказати. Вона скоріш за все припинила функціонування. І з'являються такі відомості, що в 1920-му році на Старопетербурзькій, потім Східночеській вулиці був відділ страхування губернського земства, і ось туди переїхала бібліотека. Влітку цього ж 1920-го року бібліотеку переведено в приміщення губернського фінансового відділу по Радянській вулиці, 31».

У 1922 році бібліотеці присвоїли ім'я письменника Володимира Короленка. А в 1934-му вона одержала статус обласної.

Під час бомбардувань Чернігова фашистською авіацією приміщення книгозбірні було зруйноване, фонд і майно майже повністю знищене. У період тимчасової окупації міста її відкрили на вулиці Петлюри, 5, у будинку колишнього реального училища, нині тут кооперативний технікум.

Після війни бібліотека швидко відновилася. 5 тисяч книжок надійшло з книгосховищ міста і було зібрано населенням, 18,5 тисячі виділено з держфонду. Обласна книгозбірня розмістилася на вулиці Попудренка, 60, а її читальня зала у церкві Петра і Павла Єлецького монастиря.

Серед корифеїв бібліотечної справи того періоду – Ольга Літошко, перший бібліограф області. Вона прийшла в професію ще в 1944-му році і все життя займалася популяризацією нашого краю. А ці світлинки, ми бачимо завдяки Дмитру Єдомасі, який змінив професію військового льотчика на бібліотекаря і мав пристрасть до фотографії.

1974 року бібліотека переїхала до цього будинку в центрі міста, пам'ятки архітектури початку 20-го століття.

Сьогодні головна бібліотека області – це сучасний інформаційний, науковий, культурно-освітній заклад.

Сектору обліку користувачів веде облік і контроль, видає читачькі квитки, інформує про правила бібліотеки.

Відділ абонементу один із найбільших у закладі. Його фонд – понад 70 тисяч примірників з різних галузей знань. Це відділ, де книги видаються користувачам додому на певний термін. У відділі працює центр по обслуговуванню читачів з особливими потребами, їх понад 500.

Пріоритетним напрямком бібліотеки є краєзнавство. Тут виявляють, зберігають та популяризують інформацію про наш край, його історію і сьогодення. Фонд відділу краєзнавства налічує понад 6 тисяч документів, які присвячені Чернігівщині.

Одне з найстарших видань – книга «Матеріали для географії і статистики Російської імперії. Черниговская губерния», 1865 року видання. Підготовлена ця книга була нашим земляком Домонтовичем, – каже Ірина Каганова, завідувача відділом краєзнавства. – Є таке видання, що продовжувалося. Це «Земский сборник Черниговской губернии». У 1898 році «Земский сборник» надрукував «Очерк развития Черниговской общественной библиотеки за 20 лет». Це початок історії нашої бібліотеки.

Клуб «Краєзнавець» діє при відділі з 1974 року. Члени клубу спілкуються на конференціях, історико-літературних вечорах, презентаціях видань.

Свята святих бібліотеки – книгосховище. Тут зберігається фонд рідкісних і цінних видань. Він налічує понад 18 тисяч примірників.

— В тому числі у нашому відділі більше 5,5 тисячі документів російською та українською мовами, які були видані до 1917 року. Найстаріші видані в 1787 році. Таких видань у нас 2. Перша книжечка – це підшивка суспільно-політичного журналу «Зеркало света», який видавався в Санкт-Петербурзі просвітником і видавцем Федором Думанським з 1786 по 1787 рік, – розповідає головний бібліотекар відділу збереження Тетяна Ковальчук. – Друга книжка – це «История о странствиях вообще по всем краям земного круга». Написана вона була Антуаном Прево, видана в Москві, в російському перекладі в 1787 році відомим суспільно-політичним діячем, просвітником Миколою Новиковим. Отримати документи з цього відділу можна лише на вимогу структурних підрозділів бібліотеки, або скористатися електронною доставкою.

Простора, світла читальня зала – найбільш привабливе місце, яке об'єднує всіх відвідувачів.

Зоною психологічного розвантаження називають читачі відділ мистецтв. Його відвідувачі не тільки творчі працівники, а й науковці, студенти, представники робітничих професій, численні шанувальники прекрасного.

Виставки, конкурси, конференції, презентації, майстер-класи – роботи у сучасного бібліотекаря вдосталь.

Очолює колектив директорка Інна Аліференко. Вона розповідає.

– Сьогодні у фондах бібліотеки близько 850 тисяч одиниць зберігання. Це книги, журнали, газети, ноти, аудіовізуальні матеріали, електронні видання. Зараз можна використовувати електронний каталог. Він доступний в інтернеті. Якщо у людини немає змоги при-

їхати до бібліотеки, можна замовити ці матеріали по електронній доставці, є міжбібліотечний абонемент, коли книга надсилається поштою.

В наших фондах є рідкісні видання. Ми намагаємось їх оцифрувати. Співпрацюємо з нашими місцевими авторами. Вони надають нам електронні копії своїх книг, ми їх розміщуємо в нашій електронній бібліотеці. І у нас є, я вважаю, унікальна бібліотека місцевих періодичних видань.

– Чи вплинув інтернет на кількість читачів?

– Звісно, зменшилась кількість читачів. Наприклад, студенти все більше користуються інтернетом. Але і у нас в бібліотеці є спеціальні курси «В мережі інтернет всі покоління». До нас приходять користувачі, які хочуть навчитися роботи на комп'ютері і роботи в інтернеті.

– Перша чернігівська бібліотека була громадською, а як сьогодні фінансується обласна бібліотека?

– Зараз іде фінансування з обласного бюджету. Наш власник – обласна рада. Ми кожного року складаємо кошторис, вказуємо, що нам потрібно, і нас фінансують. Але ми також надаємо платні послуги. Наші користувачі платять невеличкий внесок при реєстрації.

Телеканал «Новий Чернігів»

Від редакції. Цей матеріал був підготовлений кілька років тому. Тут детально розповідь про історію бібліотеки та її сьогодення. Але тепер два суттєві доповнення.

По-перше, бібліотека постраждала від обстрілів і бомбардувань російських агресорів на початку повномасштабної війни, коли місто було в блокаді і точилися бої. Було розбито частину даху, пошкоджено приміщення всередині, майно, книжковий фонд. Все це поступово відновлюється, хоч роботи ще багато.

І друге. Російська агресія спонукала до зміни імені, яким була названа бібліотека. Хоч Володимир Короленко – відомий письменник, демократ, народився, довго жив і похований в Україні, написав чимало творів про неї, але є представником російської літератури. А війна змусила нас переглянути ставлення до російської культури.

Колектив бібліотеки висловився за присвоєння їй імені Леоніда Глібова, відомого українського письменника, видавця, журналіста, громадського діяча, котрий тривалий час жив і працював у Чернігові і тут похований, біля Троїцького собору.

Друга кандидатура, що обговорюється, – Софія Русова, уродженка Чернігівщини, відома педагог, громадська діячка. Варіант – назвати іменем подружжя Русових, адже чоловік пані Софії Олександр Русов – відомий статистик, громадський діяч Чернігівщини. Подружжя Русових було в числі засновників бібліотеки, а пан Олександр в 1890-ті роки був головою її правління.

Також можливі і кандидатури таких відомих письменників і громадських діячів, пов'язаних з Чернігівщиною, як Пантелеймон Куліш, Борис Грінченко, Володимир Самійленко. Свою думку мають висловити фахівці, враховуючи також триваюче громадське обговорення.